

Bernhard Häkli: Puuseppä 1924

Lastuja Sammonkadun elämästä 1925-2022

Italia, talvi 1924

Taidemaalari Bernhard Häkli viettää Italian lauhassa talvessa taiteilijan elämää. Vesalan Puusepäntehtas Oy:n johtaja on äskettäin perustanut puuseppäkumppaniensa kelloseppä Einar Virmanin ja opettaja Aleksei Jaakkolan kanssa Lahden Puusepät Oy -nimisen huonekalualan yrityksen. Uudelle yritykselle hänellä on jo tehtaan tonttikin katsottuna.

Mutta nyt pitää kerätä voimia ja luoda uutta. Hän katselee kaari-ikkunasta oliivipuita ja miettii, että kun tontti on Sammonkadun, Seponkadun ja Ilmarisenkadun risteyksessä, uusi tehdas on kuin Kirjokansi. Kalevalan ihmeellinen kone, esine, rikkauksia tekevä mylly.

Olisiko siitä taulun aiheeksi?

Tuleva tehtailija päättää maalata uudemman kirjokannen. Vuotta ennen uuden tehtaansa vihkiäisiä Häkli maalaa vesivärimaalauksen "Puuseppä". Se kertoo uusista teoksista, jotka luotaisiin uudessa talossa, tiilisessä kirjokannessa.

Huonekalutehdas tiilestä ja työstä

19
24

Mukkulan tiilitehdas syksy 1924

Työmiehet sekoittavat saveen vettä ja hiekkaa, tuntuma kalkkia. Uunit hehkuvat. Tiilejä pitää saada tänään valmiiksi monta tuhatta – niitä tarvitaan kaupungin länsilaitamille, Loviisan rautatien kupeeseen.

von Hausenin tiilitehtaalla tehtiin 8000 asukkaan kasvavaan kaupunkiin ainekset tehdasrakennusten seiniin ja asuintalojen leivinuuneihin. Pian kuljetetaan kuutioittain tiiliä Sammonkadun, Ilmarisenkadun, Seponkadun rajaamalle tontille numero kolme, kortteliin 47a.

19
25

Kortteli 47a herää henkiin

Kuulamyly pyöri vinosti rakennustyömaalla. Muurareita on toista kymmentä, ammattimiehiä Asikkalasta saakka. Tiiltä laastataan toisen päälle, ollaan jo telineillä ja pohjoiseen antava pääty nousee yhä korkeammalle.

Kiireisen kesän jälkeen kirjoittaa lehti: "Tehtailija Häklin tehdas ja Osakeyhtiö Lahden puuseppäin tehdasrakennus valmistunevat kumpikin lokakuun loppupuolella. Senjälkeen, kun nämä tehtaot ovat valmistuneet, tulee Lahdessa olemaan kaikkiaan n. kymmenvuonna huonekaluja valmistavaa tehdasta, niistä 4 suurempaa."

19
28

250 000 markkaa se maksaa

"Niinikään laajentaa Häklin huonekalutehdas tehdasrakennustaan ja on lisärakennus parhaillaan työn alla", kertoi ESS 2.8.1928.

"Kustannusarvio lienee 250,000 mk. Työt ovat urakalla Lahden Sementti- ja Kalkki Oy:llä, mikä toiminimi myöskin on rakentanut urakalla Möysään Helmi Virtasen paita- ja esiliinatehdasta varten suuren ajanmukaisen tehdaslaitoksen."

Ponteva kaupunki kasvaa kaikkiin ilmansuuntiin ja etenkin ylös.

1919 Bernhard Häkli perusti yhdessä liike- ja puuseppäkumppanien kanssa Lahden Puusepät Oy -nimisen huonekalualan yrityksen.

1925 Rakennuslupa ensimmäiselle tehtaalle myönnettiin Sammonkadun, Ilmarisenkadun, Seponkadun ja Loviisa-Vesijärvi -rautatien rajaamalle tontille n:o 3 korttelissa 47a.

1928 Häkli laajensi tehdasta Sammonkadun suuntaisesti: mm. tehdassali ja ullakkokerros.

1930 Tehtaan nimeksi tuli Huonekalutehdas Häkli. Tehtaassa työskenteli 43 työntekijää.

Sammonkadulta maailmalle

Valokuvaaja tehtaalla

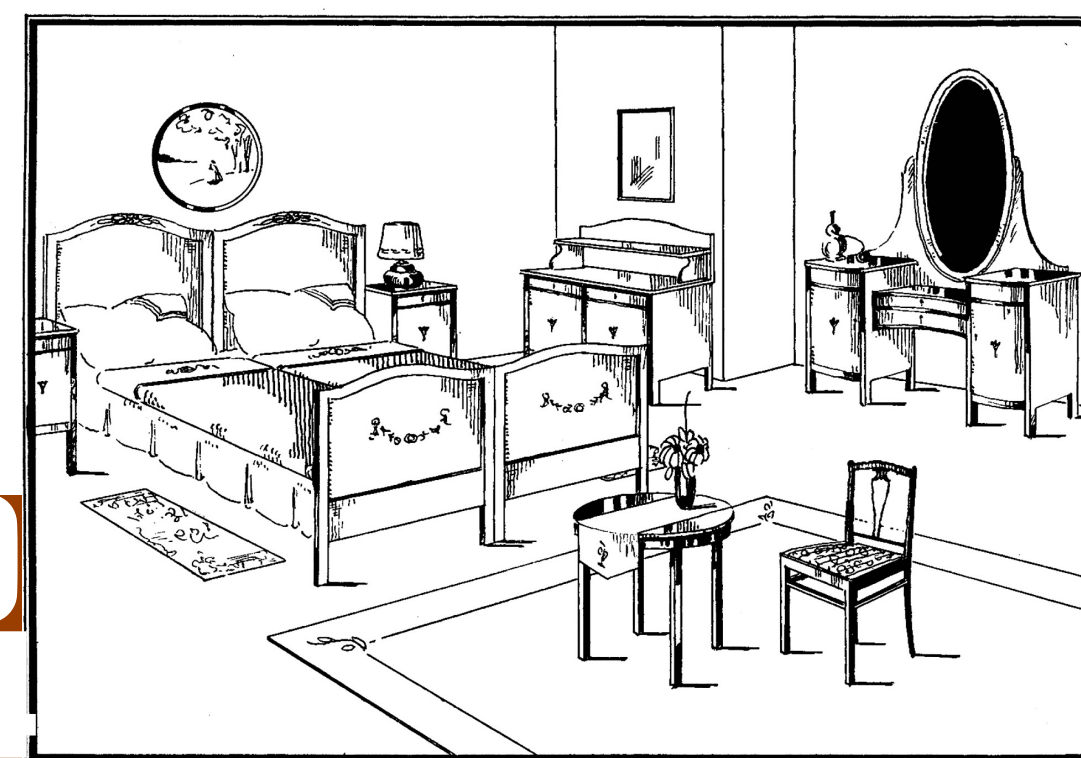
Valokuvaaja tuli tehtaalle. Hän halusi ikuistaa työtä huonekalutehtaalla, jättää ne jälkipolvien käyttöön. Mauno Mannelin tarkkailee 40 työläisten touhua työpäivän aikana. Häklin tehtaalla oli siirrytty sarjatuotantoon. Oli koneistettu tehdassaleja, siirtolavoilla ja kiskoyhteyksiä.

Valokuvaaja ihailee työn tehokkuutta – ja laatua: koneiden työstöjälki on priimaa, pyörä- ja vannesahat, höylät ja jyrsimet ovat kovassa teräs-sä, nekin automaattisesti teroitettuina. Iltapäivällä Mannelin pyytää kahvipaussilla työväkeä yhteiseen kuvaan.

- Onkos johtajalta kysytty?
- Poika, tules alas sieltä rattailta!
- Ja katsokaas sitten tänne kameraan päin, kiitos!

1934

SÄHKY N:o 420 a.
suuruus 80×100×90×102 cm.

YÖPÖYTÄ N:o 420 y.
suuruus 75×35×35 cm.

Kalusto 420 d.

LAVOABRI N:o 420 b.
suuruus 90×38 cm.

KAMPAUSPIIRONKI N:o 420 d.
suuruus 100×71×168 cm., lasi 94×47 cm.

PÖYTÄ N:o 420 e.
suuruus 70×70 cm.

TUOLI N:o 420
suuruus 42×42×85 cm.

Heinäkuussa Lahden messuilla

Mitä Lahti tuottaa? kysyttiin Lahden Lyseolla järjestetyillä, Lahden ensimmäisillä messuilla. Lahtelainen huonekaluteollisuus esittäytyi kaikessa komeudessaan, mukana huonekalutehdas Häkli Oy Sammonkadulta.

”Huonekalutehdas Häklin osastossa tapamme joukon yksinkertaisia kalustoja sekä erillisiä huonekaluja, joiden erikoisuutena on ennenkaikkea huokea hinta”, kertoi lehti.

1932 Huonekalutehdas Häklin tuoteluettelossa esiteltiin sarjatuotantona teollisesti valmistettuja huonekaluja valokuvien.

1935 Tehdasta laajennettiin. Harjakattoisen rakennuksen jatkeeksi rakennettiin konesali, kaappausosasto ja kuivaamot.

10.6.1938 klo 10.57 puruvarastolla palaa

Lahden palokunta hälytetään Sammonkadulle. Puruvarasto palaa. Paikalle kiiruhtavat myös Lahden Sahan ja Tornatorin VPK:t moottoriruiskuineen ja hiilihapposammutusvälineineen. Palo saadaan sammutetuksi. Ilmanvaihtoputkea pitkin oli tulipätsi ehtinyt tehtaaseen kuivaushuoneeseen. Se oli täynnä koivuista tarvepuuta.

Kolmen tunnin päästä tuli on taltutettu. Puuvarasto turmeltui pahoin, osaksi palon, osaksi sammutusveden johdosta. Otaksuttiin, että tehtaaseen katolla olevan tuulettajan kautta on lennähtänyt kipinä puruvarastoon.

1939 Tehtaalla työskenteli 108 työntekijää.

1931 Tuotannossa kiinnitettiin huomiota puun varastointiin ja kuivaamiseen, koska huonekalun valmistuksessa oli käytettävä ensiluokkaista raaka-ainetta – koivupuuta.

Talvisodan jälkeen

Tehtailija Häkli suunnitteli piirustukset, rakennusmestari Ekström ne piirsi. Laajennettiin tehdasta. Kansa tarvitsi mööpeleitä, hyvään hintaan. Sammonkadun julkisivu kohentui, kun kohta kadun vartta pitkin kulki kolmikerroksinen laajennusosa vanhan yksikerroksisen tehdasrakennuksen jatkeeksi. Poltettua savitiiltä, kirjokannen malliin. Uusi aikakin havisi nurkissa: ikkuna-aukot olivat avarat, muurattu seinä tuettiin betonipalkeilla.

1950-luvulla Häklin huonekalutehdas kasvoi maan suurimpien joukkoon.

Suomi tarvitsee mööpeleitä

Nuori ja tunnollinen, mieluummin kauppakoulun käy nyt naishenkilö saa heti vakinaisen toimen huonekalumyymälämme

KASSANHOITAJANA
Henkilökohtainen käynti tänään myymälässämme Kaisaniemen katu 9-11. Kysyttävä johtaja Kolu

Häkli HAKLIN KALUSTOT Oy
Helsinki.

Avajaiset Kaisaniemenkadulla

Huonekalutehdas Häkli perusti Helsinkiin oman huonekalumyymälän vuonna 1945.

Kotien sisustamisesta oli tullut "muoti-ilmiö", jolloin kasvava kysyntä tarkoitti myös tuotannon lisäämistä edelleen ja sitä kautta rakentamis- ja laajentamispaineita Häklin tehtaan toiminnalle.

1950

Kiire tehtaan pihamaalla

Työn keskittäminen, erikoistuminen ja standardisointi: Häklin huonekalutehdas siirtyi "amerikkalaiseen" sarjatuotantoon. Tehdassalit koneistettiin, tehtaat varustettiin siirtolavoilla ja kiskoyhteyksillä. Esineiden kanniskelusta luovuttiin ja siirryttiin käyttämään hissejä.

Tämä mahdollisti tehdasrakennuksen kasvun myös ylöspäin, jolloin arvokasta tonttimaata säilyi toiminnan edellyttämiin muihin tilaa vieviin tarpeisiin, kuten puutavaran kuivaus ja varastointi sekä sahaus.

1940 Vanhan tehdasrakennuksen jatkeeksi rakennettiin kolme kerrosta ja kellarikerroksen käsittävä uudisrakennus.

1945 Huonekalutehdas Häkli perusti Helsinkiin oman huonekalumyymälän. Myymälöitä tuli eri puolille maata yhteensä 22.

1946 Tehdasalueelle rakennettiin liimausosasto, kuivaamo ja puutavarasto. Toiminta kasvoi, ja saharakennusta laajennettiin 1948.

1950 Huonekalutehtaalla työskenteli 130 työntekijää.

Paisuu kuin huonekalutehdas

750-millinen rautatie satamiin

Loviisan–Vesijärven rautatie oli vuosina 1900–1960 toiminnassa ollut rautatie, joka kulki Vesijärven rannan Niemestä Suomalahden rannalle Valkon satamaan. Kaperaiteinen junaväylä pisti Sammonkadullekin.

Pakkolunastusalueena se toimi tehtaan laajennuspyrkimyksissä, eikä sillä tehtaallekaan oikein arvoa ollut. 1951 laajenuksessa rautatien päädyssä oli poistumistieportaat.

1951 Vuonna 1928 rakennettua tehdasosaa korotettiin kahteen kerrokseen. Tiloja saatiin mm. verhoomolle.

1953 Basilikamainen konesali valmistui. Korotetun keskiosan kautta saatiin tehdassaliin luonnonvaloa.

Furniture Factory Häkli

is organised for mass production of good and solid built furniture.

The timber used is thoroughly steamdried, selected Birch Wood.

Orders for large quantities shipped within short terms.

All Prices are quoted for Plain White Birch goods c.i.f. London—Hull.

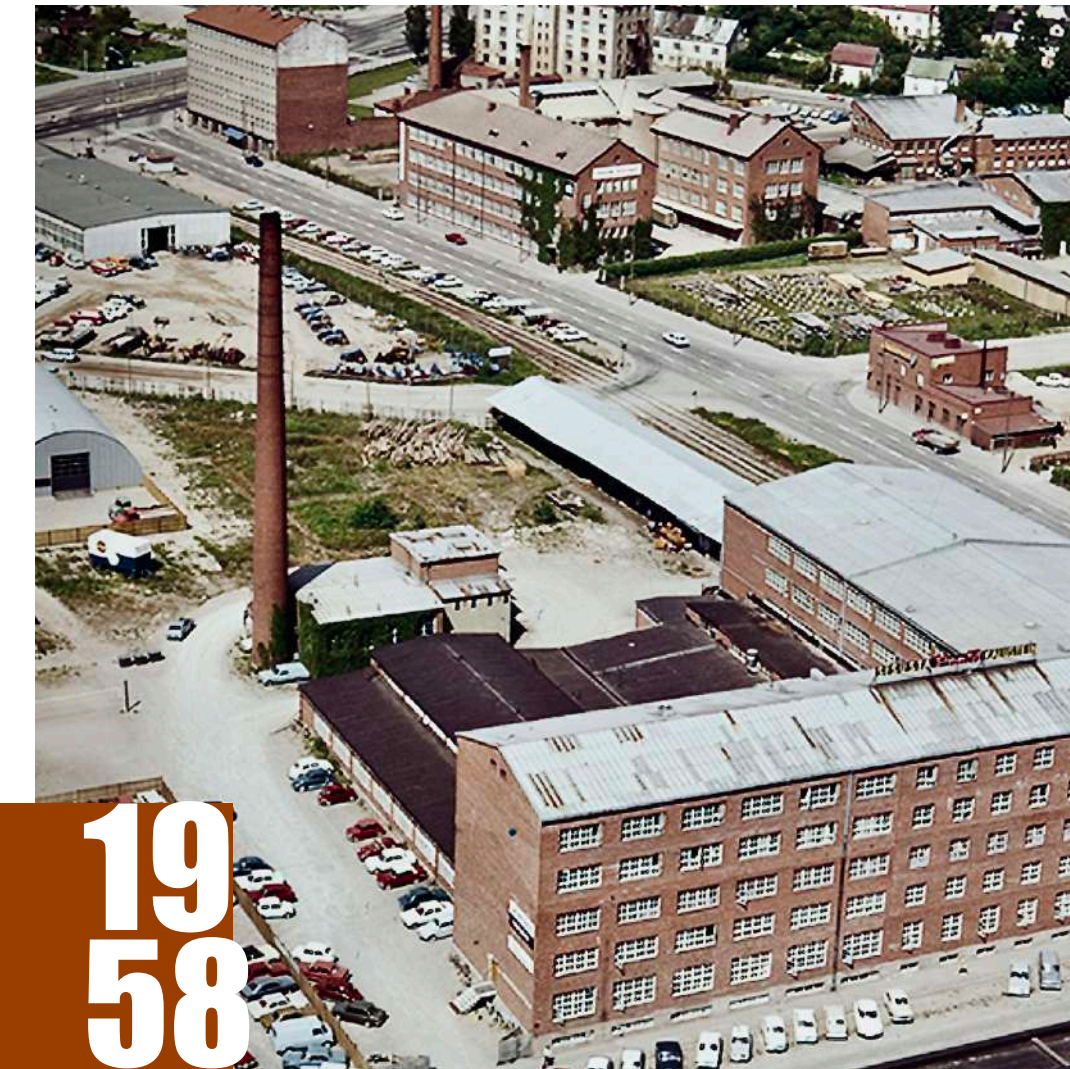
1954

Kansainvälistymisen pehmeys

Kansainvälisyyden kautta saatiin vaikutteita huonekaluteollisuuden kehittämiseksi ja mm. kotien sisustuskokonaisuuksien luomiseksi – olohuoneisiin, makuuhuoneisiin, salonkeihin.

Sammonkadulla tehdyillä häkleillä istuttiin Englannissakin.

1954 Häklin huonekaluyritys oli Suomen yhdeksänneksi suurin puusepänyritys.

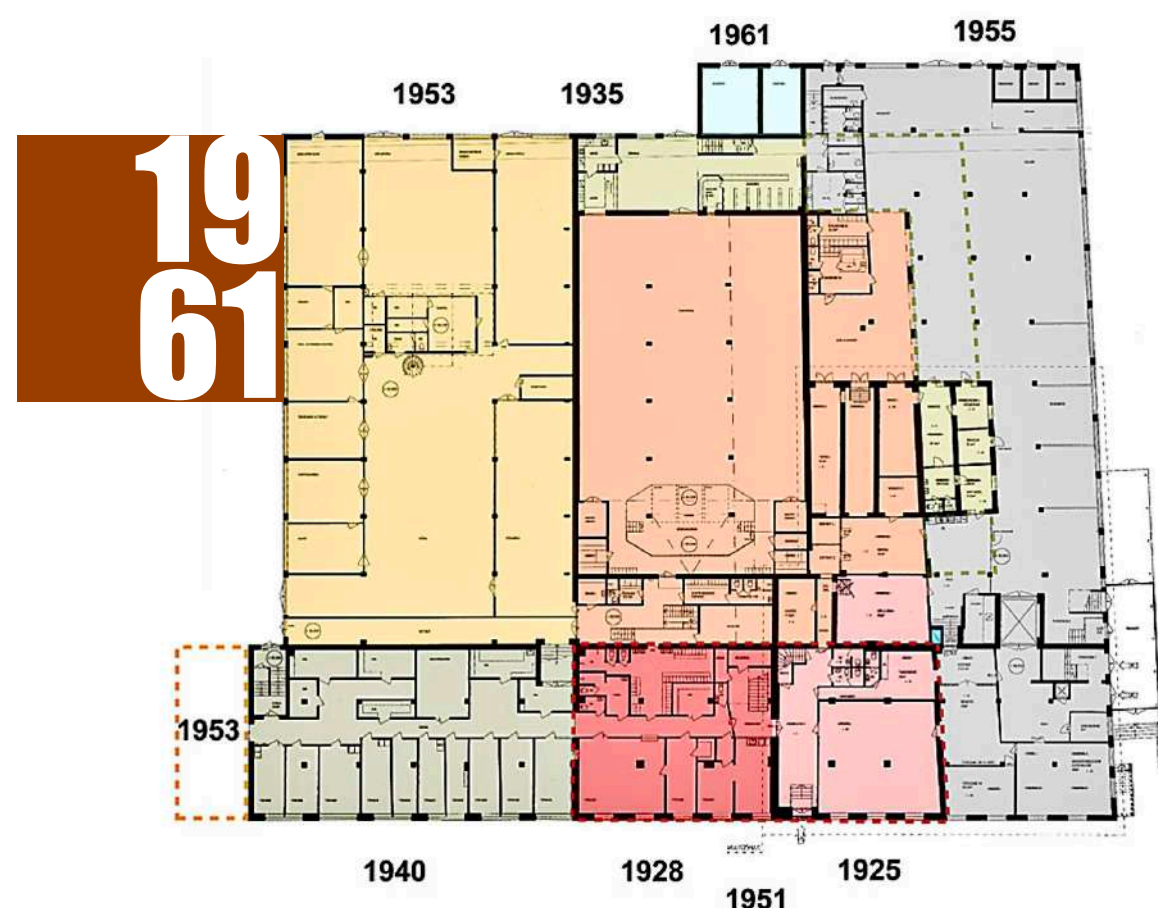
Taivaannapa tehtaanpihalle

Kuin kirjokannen taivaannapa, tiilinen piippu, joka kannattelee taivaankantta kohdallaan. Sellainen nousi huonekalutehtaan pihamaalle, lämpökeskus.

Kun Mallasjuoman vanha tiilipiippu purettiin, eikä Askollakaan enää ole kuin tiilinen tunnus, on Lahden ainoat tiilipiiput Vesijärven satamassa, Iskun tehtaan sisäpihalla, Tornatorin asuinalueen keskellä ja – Sammonkatu 8:n pihassa.

1955 Radan puoleista osaa korotettiin yhdellä kerroksella.

1958 Tehdasalueelle rakennettiin tiilirakenteinen lämpökeskus.

Vuosikertakerrokset kuin tänään

Häklin huonekalutehdas rakensi vuosien 1925-1962 välisenä aikana Sammonkadun alueen nykyiseen muotoonsa ja mittaansa.

Vuosikertakerrokset oli jaettu kolmeen osaan: Sammonkadun puoleinen 5-kerroksinen osa, Kauppakadun puoleinen 4-kerroksinen osa sekä yksikerroksiset vuosien 1935 ja 1953 laajennukset.

Uuden aikakauden alku

1962

RIP Bernhard

Tehtaan pihalla on hiljaista. Huonekalutehdasta johtanut ja tehdasaluetta rakentanut Bernhard Häkli kuoli kesäkuussa. Työntekijät ovat epäätietoisia, miten tästä eteenpäin. Tehdas on ollut tekijänsä oloinen. Osakeyhtiö ottaa ohjat käsiinsä, ja onnistuu luotsaamaan sitä muutaman vuoden.

Sammonkatu astuu uuteen aikakauteen.

1967

Peem Oy jatkaa perinteitä

Kalusteiden valmistusta Sammonkadulla jatkoi Huonekalutehdas Peem Oy. Osa Häklin tehtaan tiloista vuokrattiin uudelle yritykselle, josta kasvoi Suomen suurin nahkaverhoitujen sohvakalustojen valmistaja. Futuristisvaikutteinen Aquarius-tuotesarja sai suosiota etenkin Yhdysvalloissa ja Japanissa. Muita Peemin tunnetuimpia malleja olivat Lunahod sekä syntisen punainen nahkaverhoitu makuuhuonekalusto Salome.

1961 Sammonkadun puolelle rakennetaan mm. toimistohuoneita, konttoritiloihin asennetaan koneellinen ilmanvaihto. Mainosteksti kiinnitetään katolle.

1962 Sammonkadun puoleinen osa korotettiin 5-kerroksiseksi, rakennettiin hissitorni ja Kauppakadun puoleinen osa korotettiin 4-kerroksiseksi.

1964 Huonekalutuotannon vähentyessä tehtaan tiloja ryhdyttiin vuokraamaan ulkopuolisille toimijoille.

1966 Neljänteen kerroksen tehtiin muutoksia: tilaa saavat mm. Konekorjaamo ja Painolahti/Tuotenuha sekä ammattikoulu.

1967 Huonekalutehdas Häkli Oy meni vararikkoon.

Tehtaan varjosta taiteeseen

1968

Ikuinen haaste

"Parhaat mallit mä olenkin tehnyt, ettei ole ollut mitään tilausta. Sitä kuule vaan kynän kanssa suttaa ja miettii, ajattelee kynän kanssa valkoiselle paperille, ja sieltä se joukosta jostakin sitten löytyy".
Lahtelainen sisustusarkkitehti Risto Halme tunnettiin erityisesti tuoleistaan. Peemille Halme suunnitteli – tuoleja, pehmeitä, nojattavia, mukavia. Sarjatuotannon vaatimukset täyttäviä. Sellainen oli 1960-luvun alussa kolmiosainen Milano-sohvakalusto.
"Tuoli on ikuinen haaste muotoilijalle."

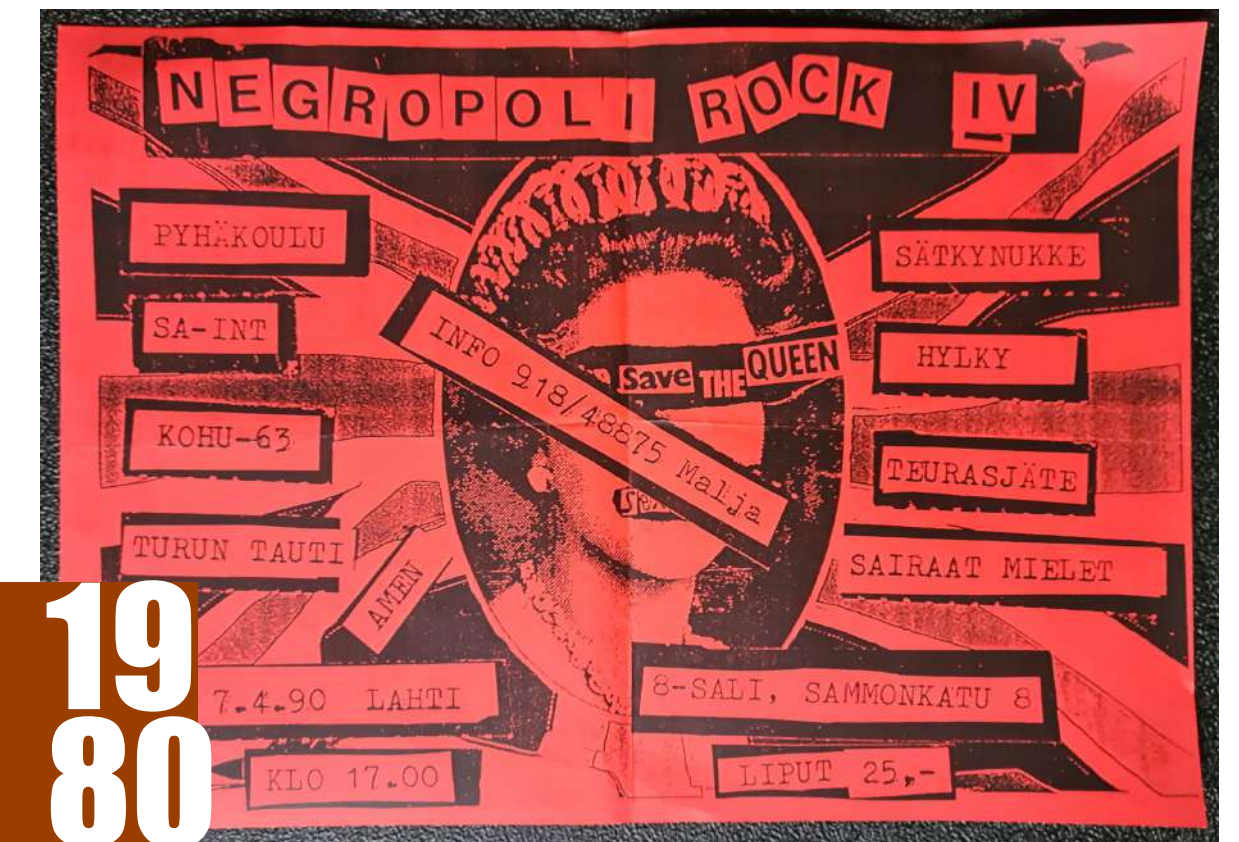
1974

Taide herää taas Sammonkadulla

Taidegraafikoiden runsaaseen lukumäärään oli osaltaan vaikuttanut 60-luvulla toiminnassa ollut taidegraafikko Tapani Lemminkäisen yksityinen taidekoulu "Lito-Lemminkäinen". Koulun voi katsoa avanneen hienolla tavalla tietä Lahden taidekoululle, joka perustettiin 1971. Taidekoululle oli ostettu Lito-Lemminkäisen grafiikan työpajan jäämistö ostettiin (nimensä vakinaistaneelle) Lahden taideoppilaitokselle, joka sijoitti sen Sammonkadulle, sinne kaikki taidekoulun tilat kotiutuivat.

1980

Papat ja punkkarit

Punkkarit iskivät silmänsä Sammonkadun vanhan tehtaan tiloihin. Torille järjestettiin tapahtuma, jossa olivat mukana kaikki kansalaisjärjestöt, eläkeläiset ja nuoret bändisällit. Nuoria kehoitettiin menemään torille mahdollisimman äänekkäästi orveltämään, jotta päättäjät ymmärtävät, että nuorille täytyy saada oma tila.
Sammonkadulle tehtiin nuorisokeskus. Kaupunginvaltuuston päätökseen lisättiin ponsi, että eläkeläisten pitää saada käyttää tiloja päivisin, kun nuoret ovat koulussa.

1968 Ammattikoululle kunnostettiin luokkahuone- ja työtiloja sekä toimistotiloja ja opettajienhuone.

1969 Pihanpuolella toimi moottorikorjaamo Konetalo ja Kauppakadun puolella Televisiokorjaamo. Sammonkadulla Paino-Lahti ja Uusi Lasten Pukimo.

1972 Lahden taideoppilaitos muutti Sammonkadulle.

1979 Peem Oy oli Suomen suurin nahkaverhoitujen sohvakalustojen valmistaja, sen liikevaihto oli n. 22 milj.mk.

1980 Lahden nuorisotoimistolle tehtiin tilaratkaisuja toimistokäyttöön ja nuorten toimintatiloiksi.

Nuorison ja koulutuksen talo

19
82

Suomen paras Kasisali

Ammatilliselta kurssikeskukselta vapautuneisiin osiin ryhdyttiin saneeraamaan kauan kaivattua tilaa nuorison ja yhdistysten tarpeisiin. Syntyi aikoinaan Suomen suurin nuorisokeskus ja lahtelaisille lähes legendaarisiksi paikaksi muodostunut Kasisali.

Kasisali oli neljän vuosikymmenen ajan ollut avoin paikka nuorten omalle toiminnalle; työpajoille, toisten tapaamiselle ja keikoille. Sen siipien suojassa ovat kasvaneet esimerkiksi Apulanta, Tehosekoitin, Karkkiauto-maatti ja artistit Cheek, Brädi ja Nikke Anka-ra.

5th Elementin toinen perustaja Sami Pusa ja Cheek

Elastinen esiintyi Kasisalilla 2000-luvun alussa.

Brädi, Skinny One (Olli Ripatti), Fro-Yo Ahmed "Huru" Huru ja Cheek 2000-luvun alussa.

19
90

Mikä yhdistää Betonin Sammonkadulle?

Se, mikä Betonin liittää Sammonkatuun, on kaupunginarkkitehti Erik Liljeblad. Liljeblad toimi Sammonkadun laajennusten pääarkkitehtinä 1980- ja 90-lukujen ajan. Yksi hänen näkyvimmistä töistään on Lahden suurmäki, Betoni, jonka kaupunginarkkitehti suunnitteli Sulo Järvisen kanssa 1972.

Liljeblad teki Lahden kasvuvuosien 1975-93 aikana kaavoitussuunnitelmia mm. Ranta-Kartanon pohjoispuoliselle alueelle aina Pikku-Vesijärven saakka. Hänen 1993 tekemänsä kaupunkisuunnitelma vei rakentamisen lähelle Pikku-Vesijärven rantaa, Vesijärven lahti Lahteen liittymäideana.

Myynnissä maalauksia, grafiikkaa, kahvia, yms.

Sisäänkäynti Sammonkadun puolella.

19
92

Ei nimi koulua pahenna

Lahden taideinstituutin, Lahden taideoppilaitoksen koulunkellot alkoivat soida koulutusjärjestelmien ristiretkien ryskeessä. Nimikin oli vaihtui 1990-luvulla kahdesti: 1992 Lahden taideinstituutti ja Muotoiluinstituutti yhdistyivät jälleen, 1996 omistajaksi vaihtui Päijät-Hämeen koulutuskeskus ja samalla uudeksi nimeksi tuli Lahden ammattikorkeakoulun Muotoiluinstituutti ja Taideinstituutti.

Pitkälle oli päästy 1899 Lahteen perustetusta Itä-Hämeen maamiestyökoulusta

1982 Kasisalissa diskoiltiin ensimmäisen kerran ja saman vuoden syksyllä paja- ja askartelutiloineen, bändikämpineen ja studioineen vihittiin käyttönsä.

1985 Peem Oy oli keskittynyt epäonnekseen Vainio-Puhju Oy:lle tuotettuun verhoiluun. Yrityksen konkurssi vei myös Peem Oy:n vararikoon.

1993 Lahden ammatilliselle kurssikeskukselle kunnostettiin tiloja Sammonkadun puoleisen osan 4. kerrokseen.

1994 Taideinstituutille rakennettiin lisää oppilastiloja, mm. maalausluokka ja performanssihuone.

2000 2000-luvulla Sammonkadun tiloissa toimivat mm. lasten ja nuorten kuvataidekoulu Taika, Lahden kaupungin nuorten työpaja, Lahden kansanopisto, Painovoima-yhdistys sekä pienyrityksiä.

Viimeisiä keikkoja ja uusia alkuja

Elämän totuutta etsi

Vuonna 1893 perustetun Kansanopiston vanhin tunnuslause täydensi hyvin Sammonkadun palveluntarjontaa.

Tiloissa toimi useita kulttuuri-, nuoriso- ja koulutuspalveluja tuottavia tahoja: Lahden kaupungin Nuorisopalveluiden Nuorisokeskus, Kiipulan ammattiopisto, Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymän palveluita, Törmäämä Osuuskunta, Ideaverstas ja Painovoima.

Kasisali, mä kaipaan sitä

Cheek päätti räppäriin uransa kappaleellaan Valot sammuu Lahden mäkimontussa 2018.

Kasisalilla järjestettiin viimeinen keikka seuraavana vuonna.

Slava ukraini!

Sammonkadun ovet avautuivat apua tarvitseville. Ukrainalaisten auttaminen sai alkunsa keväällä nastolalaisen Johanna Pakarisen ideasta. Hän aloitti avustusten keräämisen ukrainalaisille täysin vapaaehtoisena.

- Ensinhän me kerättiin tavaraa meidän kotiin. Piti olla yksi hylly, mihin kerätään vähän hammasharjoja tulijoille, mutta tämä vähän kasvoi, Pakarinen naurahtaa. Pakarinen mainitseekin olevansa erittäin ylpeä etenkin niistä ukrainalaisista, jotka itse sotaa paenneina haluavat vapaaehtoisesti auttaa muiden avustamisessa.
- Kun ei ole mitään, niin sitä voisi olla vähän katkerampikin, mutta eivät he ole, hän sanoo.

2015 Lahden kaupunki ja Päijät-Hämeen koulutuskonserni neuvottelivat Kiinteistö Oy Lahden Sammonkatu 8:ssa sijaitsevan kiinteistön uudesta käytöstä. Osakkeiden hallintaoikeus siirtyi Lahden kaupungille.

2016 Taideinstituutin entisiin tiloihin avautui Ideaverstas, jossa kädentaitoiset pääsivät työstämään tuotteitaan vaikka keskellä yötä.

2017 Spatium Toimitilat oy osti Sammonkatu 8:n koko osakekannan Lahden kaupungilta.

2018 Lahden kansanopiston hallinto, maahanmuuttajakoulutus ja lisäopetus muutti taloon.

2023 Sammonkadun tarina jatkuu. Suunnitelmien mukaan Sammonkatu 8 luodaan uuteen elämään, yritysten, koulutuksen ja taiteen työssijaksi, ihmisten paikaksi, kirjokaneksi.